

Atskaite par dalību COPA – COGECA darba grupā

Fitosanitārie jautājumi

15.10.2015

Darba grupā tika izskatīti sekojoši jautājumi:

1. Fitosanitāro jautājumu darba grupas priekšsēdētāja vēlēšanas (Election of the chairmanship of the PHY WP)

Par grupas vadītāju atkārtoti tika ievēlēts Luc Peeters un kā vietnieks Juan Salvador Torres.

2. COPA-COGECA 15. aprīļa darba grupas Fitosanitārie jautājumi sanāksmes protokola apstiprināšana (Adoption of the minutes of the previous Working Party meeting)

Protokols apstiprināts.

3. Diskusijas par prioritātēm dažādās ES dalībvalstīs (Roundtable discussion on priorities in the different Member States)

Diskusijas mērķis ir apjaust pamatproblēmas, kas satrauc atsevišķas valstis. Pamatprioritāte vairum valstu ir augu aizsardzības līdzekļu (AAL) lietošanas risku un negatīvās ietekmes uz cilvēku veselību un vidi samazinājums, slimību un kaitēkļu monitorings un ierobežošana. Papildus no ekonomiski attīstītāko valstu puses tika minēts AAL līdzekļu lietošanas apjomu samazinājums, procedūru vienkāršošana, birokrātisku šķēršļu novēršana.

Tika atzīmēts tas, ka katrā dalībvalstī ir savi apstākļi un ka ļoti grūti vienoties par kādiem papildinājumiem, izmaiņām esošajos noteikumos un jaunu izstrādē.

Tika atzīmēta vairāku nozīmīgu regulu pieņemšanas aizkavēšanās. Itālija kā vienu no pamatlietām min *Xylella fastidiosa* ierobežošana.

4. Kumulatīvās ietekmes novērtējums (Cumulative impact assessment)

M. Kicinski, Eiropas Augu aizsardzības asociācijas (ECPA) pārstāvis informēja par metodēm kā noteikt vielas, kas ietekmē endokrīno sistēmu, esošo datu apkopošanas metodēm, un to kādā veidā ideālā vajadzētu strādāt sadarbībai starp zinātniekiem, uzņēmumiem un likumdevējiem, lai uzlabotu situāciju šai jomā. Diemžēl sadarbība ir ļoti sliktā līmenī. Nav vienprātības lēmumu pieņemšanā.

5. Jaunākā informācija par augu aizsardzības pasākumiem pret augu kaitēkļiem (State of play of the proposal on protective measures against pests of plants)

Nozīmīgu jaunumu nebija. Šī daļa bija kā tematisks turpinājums iepriekš apspriestajām divām tēmām.

AAL ražotāji atzīmē to, ka vecie līdzekļi tiek izņemti no apgrozības, ātrāk kā jaunie, ekoloģiskākie nāk vietā, un to, ka procedūras jaunu līdzekļu ieviešanai ir neadekvāti sarežģītas un stingras.

Austrija atzīmē novērtēšanas metožu dažādību un interpretēšanu, kā rezultātā salīdzināt datus ir praktiski neiespējami.

Sabiedrības spiediena rezultātā iniciētie glifosātu ietekmes uz cilvēkiem un vidi pētījumi aizkavējas. Novērtējums būs gaidāms tikai 2016. gadā.

6. M. Reinert, Pesticīdu sektora vadītāja, Pārtikas drošības direktorāta, Veselības un patērētāju drošības ģenerāldirektorāta (DG SANTE), Eiropas Komisijas prezentācija par: (Presentation by M. Reinert, Head of Sector Pesticides – Placing on the market, Directorate Safety of the food chain, DG SANTE, European Commission on...)

- Endokrīnās sistēmas traucējumiem (Endocrine disruptors)
- Neonikotinoīdiem (Neonicotinoids)
- Zema-riska aktīvām vielām (Low-risk active substances)
- Pamatnostādnēm uz nenozīmīgu iedarbību
- Regulu Nr. 1107/2009 un Nr.396/2005 pārskatīšanu

Šobrīd šī ir viena no visplašāk apspriežamajām tēmām darba grupā.

Endokrīnās sistēmas traucējumi – Šobrīd ir spēkā aizliegums laist tirgū vielas, kurām piemīt endokrīno sistēmu noārdošas īpašības. Joprojām noris diskusija par kritērijiem kā arī procesā ir ietekmes uz lauksaimniecības nozari novērtējums. Jaunas informācijas par šo tēmu nav, tikai precizēti termiņi.

Neonikotinoīdi – Neonikotinoīdu grupas augu aizsardzības līdzekļu nepareiza lietošana var novest pie kukaiņu, tai skaitā bišu bojāeju. AAL ar šīm darbīgajām vielām tiek lietoti lauksaimniecības kaitēkļu ierobežošanai gan tos izsmidzinot uz kultūraugiem, gan apstrādājot sēklas, (kodinot) pirms sējas, gan arī lietojot granulu veidā. Joprojām notiek šo vielu ietekmes izvērtēšana.

Kultūraugu apsmidzināšana. EFSA izsakās ļoti kritiski par monitoringa datiem. Tomēr risks vairums gadījumos ir apstiprināts. Līdz ar ko konkrēto vielu aizliegumi visticamāk netiks atcelti.

Sēklu kodināšana un lietošana granulās. 30. septembrī beidzās datu apkopošana un šobrīd notiek novērtēšana. Lēmums milzīgā informācijas apjoma dēļ, būs gaidāms ne ātrāk kā nākošajā gadā.

Neonikotinoīdiem tiek pielīdzināti arī līdzekļi kas satur "Sulfoximīnes" grupas vielas – Sulfoxaflor. Tā kā šīs vielas negatīvi ietekmē bišu veselību, tad aizsardzības un ierobežošanas pasākumi noteikti līdzīgi kā Neonikotinoīdiem. Apstiprināts 2015. gada augustā, tomēr pētījumi veikti jau no 2011. gada.

Diskusiju daļa.

Vācija līdzīgi kā Latvija arī neatbalsta šo aizliegumu, vienlaikus uzdodot jautājumu EK pārstāvim vai pastāv kāda iespējamība aizliegtos līdzekļus atgriezt tirgū. Uz ko Eiropas Komisijas (EK) pārstāvis atbildēja, ka viss atkarīgs no iegūtajiem datiem. Vienlaikus ziņotājs atzīmēja, ka dati ir nepilnīgi, līdz ar ko lēmuma pieņemšana aizkavējas.

Dānija neapmierināta ar lēno pētījumu veikšanu, uz ko EK pārstāvis atbildēja, ka 700 vielu monitorings nav ātrs process, un lai iegūtu vispusīgu informāciju, ātrāk tas nav izdarāms.

Francija uzdeva jautājumu, kāpēc notiek tikai sintētisko ķīmisko vielu monitorings, bet nenotiek tikai tā saucamo kaitīgo dabīgo vielu monitorings. Uz ko atbilde ir, ka šīs dabiskās vielas pārsvarā satur jau monitorētos ķīmiskos elementus un vienlaikus atzīmēja, ka nav plāns izveidot "melno" sarakstu, bet saprast atsevišķu vielu ietekmi.

!!! Spriežot pēc EK locekļa atbildēm uz uzdotajiem jautājumiem, aizliegums lietot šos līdzekļus ar lielu varbūtību, tiks pagarināts.

Zema-riska aktīvās vielas/substances.

Alternatīvie/aizvietojošie AAL kas nodarītu mazāku kaitējumu cilvēkiem un videi salīdzinājumā ar parastajiem. Galvenā problēma ir šo līdzekļu un konkrētu vērtēšanas kritēriju trūkumā.

Darba grupa strādājusi ilgi, tomēr pirmie kritēriji, pēc kuriem vērtēt līdzekļus, jau ir izstrādāti. Plānojas, ka papildinājumi regulai 1107/2009 tiks pabeigti 2016 gadā. Šobrīd par regulu tiek diskutēts EP.

Joprojām noris asas diskusijas par regulas 396/2005 pārskatīšanu. Ne tikai par AAL ietekmi uz cilvēku veselību, bet arī vidi. Šobrīd dokuments atrodas izskatīšanā EK.

Pieņemtie termiņi.

396/2005 – tiks pārskatīts 10 gadu laikā.

1107/2009 – pārejas periods 5 gadi, un atkārtota izskatīšana pēc 7 gadiem.

7. Pasākumi specializēto kultūru izmantošanai (Activities on minor uses and specialty crops)

- **pārtikas ķēdes apaļais galds** (Agri-food chain round table)
- **globāla "Mazo lietojumu" izmantošana** (*Global Minor Uses*)

"Mazais lietojums" ir AAL lietošana attiecīgā dalībvalstī augiem vai augu produktiem, kurus šajā dalībvalstī neaudzē lielās platībās vai audzē lielās platībās, bet kāds konkrēts kaitīgais organisms tos apdraud reti, tikai atsevišķos gadījumos. Šādiem „maziem lietojumiem” bieži vien trūkst AAL.

Galvenā problēma ir tā, ka nav vienotas politikas "Mazo lietojumu" pielietojumā. Šobrīd dažādos līmeņos norisinās diskusijas, kā šo procesu uzlabot.

8. M. Di Rubbo, Augu aizsardzības speciālista, Pārtikas drošības direktorāta, Veselības un patērētāju drošības ģenerāldirektorāta (DG SANTE), Eiropas Komisijas prezentācija par esošo situāciju Eiropā ar *Xylella fastidiosa*. (Presentation by M. di Rubbo, Plant Health Officer, Directorate Safety of the food chain, DG SANTE, European Commission on state of play of *Xylella fastidiosa* in Europe)

Xylella fastidiosa ir ļoti bīstams tūlītējs drauds konkrētu kultūraugu audzēšanai Dienvidēiropā, tostarp olīvu, mandeļu un persiku kokiem un dekoratīvajiem augiem; tā atkarībā no baktērijas veida, var potenciāli apdraudēt vīnogulājus, citrusaugļu kokus un citus kultūraugus un var radīt nepieredzētus un postošus zaudējumus, izraisot milzīgas ekonomiskās, vides un sociālās sekas; baktēriju celms, kas inficējis olīvkokus Apūlijas reģionā, atšķiras no celma, kurš izraisa vīnogulāju vai citrusaugu saslimšanu citās pasaules daļās; bet dēļ nesakārtotās importa sistēmas risks pastāv, ka šī baktērija strauji izplatīsies. Turklāt šai baktērijai ir daudz pārnēsātāju un saimnieku augu.

Šobrīd *Xylella fastidiosa* skaitās karantīnas organisms visā ES teritorijā, pirmo reizi konstatēts Itālijā 2013. gadā, uzreiz nākamā gada pavasarī tika pieņemti ārkārtas aizsardzības mēri, lai ierobežotu tās izplatību. Līdz šodienai šie mēri ir tikai pastiprinājušies. Ziņotājs atzīmē, ka maijā pieņemtie pasākumi

šobrīd liekās, pēc šobrīd pieejamās informācijas, pietiekami efektīvi – tomēr izplatības zona pastāvīgi paplašinās.

Pie potenciālajām izsargāšanās metodēm tiek atzīmēts, ka *Vitis* stādāmos materiālus var apstrādāt ar karstu ūdeni. Vienlaikus patogēnu testi un sīkāki pētījumi nepierāda *Vitis* pakļāvību *Apullian strain Xf*. Attiecīgi ir pieprasīts *Vitis* no šī saraksta izņemt.

Ir veikti 3 starptautiski auditi Itālijā, lai noskaidrotu vai izdarīts viss šīs baktērijas ierobežošanai. Šobrīd pateicoties drastiskajiem aizsardzības plāniem, augi tiek iznīcināti arī buferzonā - baktērija tiek ierobežota. Tomēr tās izplatība nav pilnībā apstādināta, jo parādās jauni karantīnas avoti.

Inficētajā zonā ir 3 audzētavas, kurām ir liegts eksportēt augus. Veicot intensīvas apsekošanas, tiek konstatētas arvien jaunas inficētās vietas ar ļoti plašu inficēto augu spektru.

Slikta ziņa ir tā, ka baktērija strauji mutē. Baktērija pamatā ir siltumu zonai piemērota, tomēr baktērijai ir stabila forma, kas ļoti labi jūtas arī zemo temperatūru reģionos. Šobrīd nav zināmi arī visi insekti, kas baktēriju pārnēsā.

2015./2016. gadā dalībvalstis intensificēs baktērijas monitoringu arī savās valstīs. EK paredzējsi virkni globālu informatīvu pasākumu.

Darba grupas vadītājs atzīmēja preventīvo pasākumu nepieciešamību tieši baktērijas izplatīšanās/pārvietošanās vektoru virzienā.

Kā pārvietojas baktērija!

- Pārvietojot augus

- Baktērija pati var pārvietoties vairākus metrus, pie labvēlīgiem apstākļiem arī tālāk.

Kā viens no preventīvajiem pasākumiem ir paredzēts ieviest augu pases, Karantīnas reģionam un baktērijas skartajiem augiem.

Diskusijā tika aizskarts kompensāciju jautājums, zemniekiem, kam tiek iznīcināti augi.

ASV cīnās ar *Xf* jau vairāk kā 100 gadus. Viņiem jau ir pret baktēriju noturīgas formas, un metodes kā to ierobežot.

Itālijas uzņēmumu pārstāvis izsaka bažas par to, ka šim reģionam tiks noslēgtas eksporta iespējas pilnībā.

Pēc oficiāliem datiem 300 kafijas koku no inficētā reģiona ir iztirgoti nezināmā virzienā.

Šodien nav nevienu reāli strādājošu zāļu, kas iznīcinātu baktēriju.

Andrejs Vītoliņš

Paraksts